

Historisk stadsvandring

Till fots med konsul Trapp

Gillet Gamla Helsingborg

HELSINGBORG

Upptäck Helsingborg

DÅ DET DANSKA RIKET grundades för mer än tusen år sedan blev Helsingborg en av landets första städer. Den smalaste delen av Öresund kallades halsen (helsen) och de som bodde där halsingar (helsingar). På den västra sidan fanns en sandig kust som kallades ören och området fick namnet Helsingör. På den andra sidan låg en borg som gav namnet Helsingborg. I skydd av borgen uppe på landborgsplatån växte stadsbebyggelsen fram inom nuvarande Slottshagen. Tre kyrkor omslutna av kyrkogårdar uppfördes intill stadsområdet. Under senare delen av 1100-talet spreds bebyggelsen till strandområdet nedanför landborgen vid nuvarande Billeplatsen. Där byggdes föregångaren till Mariakyrkan i sandsten i romansk stil. Bryggan ut i Öresund låg i Norra Kyrkogatans förlängning vid Lilla Strandgatan. En rund kas-

tal av sandsten byggdes under 1100-talet inom borgområdet.

Efter det nordiska trekungamötet på Helsingborgs slott i juli 1310 mellan Erik Menved av Danmark, Håkon Hålägg av Norge och Birger Magnusson av Sverige, beslöt kung Erik att bygga Kärnan som ett centralt bostads- och försvarstorn inom slottsområdet. Trekungamötets syfte var att skapa fred mellan Sveriges kung och hans två yngre bröder, hertigarna Erik och Valdemar, vilka även deltog i förhandlingarna. Erik Menved vistades ofta på Helsingborgs slott, som under den senare delen av medeltiden var Danmarks starkaste fästning och en av de platser från vilken riket styrdes.

Välkommen till en vandring i det medeltida och nutida Helsingborg.

*Helsingborgs stad
Gillet Gamla Helsingborg*

Stadsmodellen "Helsingborg år 1400"

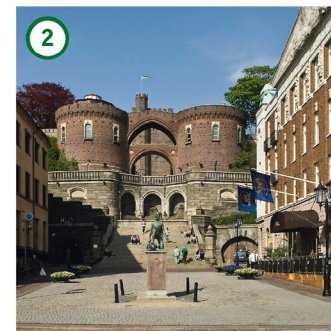
STORTORGET

Så här kan Helsingborg ha sett ut för 600 år sedan. Stadsmodellen i brons är i skala 1:200.

Konsul Trapps plats

Platsen har fått sitt namn efter drivkraften bakom Kärnans restaurering och Terrasstrappornas byggande, konsul Oscar Trapp (1847–1916).

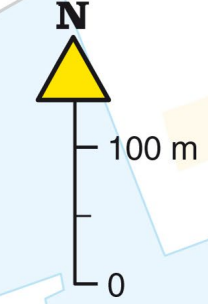
Posthus

STORTORGET 17

Terrasstrapporna skulle öppna upp mot Kärnan och Slottshöjden. För att inte skymma revs husen framför. De tidigare verksamheterna inrymdes i nya byggnader 1903. Posthuset på norra sidan ritades av Gustaf Améen.

Stadsvandringen är i stort sett tillgänglig för alla. Det finns dock några objekt som inte kan nås av rullstolsburna. För att smidigt ta sig upp från Konsul Trapps Plats (2) till toppen av Terrasstrapporna (5) på landborgen kan hissen i det vänstra tornet användas.

4

Bankhus

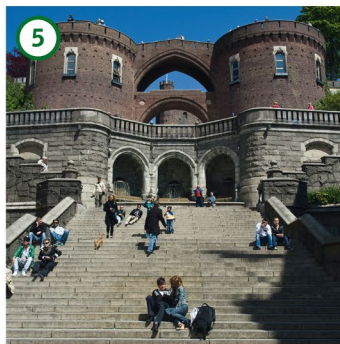
STORTORGET 20

Till höger om trapporna byggdes ett nytt bankhus. Som i Posthusets fall i tidens dominerade stil – jugend. Gustaf Wickman ritade.

Terrasstrapporna

Trapporna har en riddarromantisk stil som harmoniserar med det restaurerade medeltida Kärntornet. Trappkonstruktionen invigdes 1903. Även här svarade Gustaf Améen för ritningarna.

5

Sankt Mikael's kapell

LANDBORGEN VID
TERRASSTRAPPORNAS NORRA SIDA

En rundkyrka i sandsten uppfördes här under det senare 1100-talet. På 1300-talet omvandlades den till ett försvarstorn, som revs 1680 efter skånska kriget. Stenläggningen visar platsen för kapellet.

6

7

von Eppingska lusthuset

LANDBORGEN OVANFÖR
HENCKELSKA GÅRDEN

Tidigare fanns på Landborgskrönet flera lusthus vilka tillhörde gårdarna längs Storgatorna. Detta lusthus som tillhört den Henckelska gården är det enda som bevarats i sitt ursprungliga läge.

Torkrian

MELLAN SLOTTSHAGEN OCH
NEDRE LÅNGVINKELSGATAN

I den konformade byggnaden från 1800-talets mitt torkades säd. Rian var en mellanstation för spannmålen som fördes hit från odlingarna öster om staden för att föras vidare med fartyg västerut.

8

9

Flerfamiljshuset

KÄRNGRÄNDEN 1 OCH 3

Huset är ett tidstypiskt exempel på hur man byggde i slutet av 1940-talet. Arkitekt var Rune Welin.

10

Bostadshus

KÄRNGRÄNDEN 4

Huset uppfördes 1852 av stads-vaktskarlen Nils Ohlsson. Den lilla byggnaden är ett exempel på att även enkelt folk hade råd att bygga. Vem som ritat är dock okänt.

Bostadshus

NEDRE LÅNGVINKELSGATAN 30
KÄRNGRÄNDEN 2

Ett ytterligare exempel på att enklare folk hade råd att bygga. Postiljonen Nils Pehrsson uppförde byggnaden 1858. Arkitekten är okänd. Huset byggdes om 1884 för två familjer. Idag inryms här en förskola.

11

Bomgränden

Namnet minner om att det här fanns en tullbom på Långvinkelsgatan. Lilla tullen och acciserna var inrikes statliga pålagor som till 1810 togs ut för varor som fördes in i städerna. Endast passage genom tullportarna var tillåten.

12

13

Radhus

SANKT CLEMENSGATAN 7-29

Arkitekterna Bengt Blasberg och Henrik Jais-Nielsen ritade tolv radhus som var inflyttningsklara 1971. Det dansk-sydsvenska intrycket framgår tydligt.

Flerbostadshus

SANKT CLEMENSGATAN 12

Stadsarkitekten Alfred Hellerström ritade huset, som byggdes 1908. Exteriören är i det närmaste ursprunglig. Takkuporna är dock uppförda senare.

14

Enfamiljshus

SANKT CLEMENSGATAN 8

Detta charmiga lilla hus ritades av Ola Andersson och uppfördes 1898-1899. Ny entré byggdes mot gatan 1958 i en tidigare fönsteröppning.

15

16

Valltorps äldreboende

PRINS GEORGS GATA 1

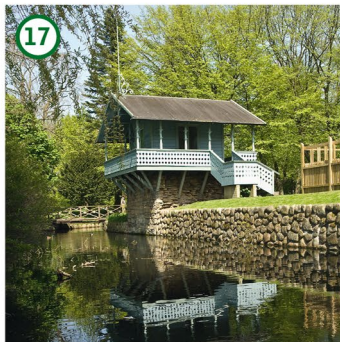
Detta äldreboende av arkitektonisk hög klass ritades av arkitekterna Jan-Erik Lund och Sören Nielsen och stod klart 1964. Man förstår att pensionärerna stortrivs här.

Utkiken

ÖRESUNDS PARKEN

Villa Valltorp, som låg där äldreboendet finns idag, hade ett lusthus som uppfördes 1877. Villan gick i schweizisk stil. Byggherre var uppfinnaren av Triopärmen, Andreas Tengwall (1840-1910).

17

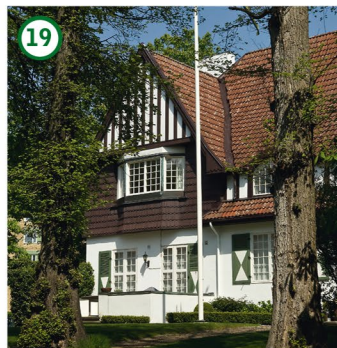

Öresundsparkens vallgrav och 1600-talets vallgravssystem

Vallgraven i Öresundsparken är en rest av det stora vallgravssystem som omgav staden under 1600-talet.

18

19

Villa Tjället

VILLATOMTSVÄGEN 4
NORRA VALLGATAN

En vacker villa i nationalromantisk stil, ritad av arkitekt Mauritz S:son Claes och uppförd 1909. Lägga märke till den oregelbundna formen.

Bostadshus

NORRA VALLGATAN 43
HALLBECKSGATAN 1

Villan uppfördes 1925-1926 efter ritningar av Ola Andersson. Stilen är nationalromantisk med fasad i Helsingborgstegel. I stort är huset oförändrat. Balkongen är dock av senare datum.

20

21

Stadsvilla Solgården

SANKT CLEMENS GATAN 37
HALLBECKSGATAN 1

Villan uppfördes 1910 i brytningen mellan jugend och nationalromantik. Mauritz S:son Claes ritade.

22

Sankt Clemens kyrka

SANKT CLEMENSGATANS SÖDRA SIDA,
STRAX ÖSTER OM HALLBECKSGATAN

Sankt Clemens kyrka var sannolikt stadens äldsta. Den byggdes i trä omkring år 1000, men ersattes av en sandstenskyrka på samma plats vid slutet av århundradet. Efter reformationen raserades kyrkan.

Bostadshus

SANKT CLEMENSGATAN 40

Byggnaden är i blandstil och uppfördes 1903-1904 efter Harald Berglins ritningar. Den vita putsen i övervåningarna kontrasterar smakfullt mot det röda teglet i bottenvåningen och detaljer i fasaden.

23

Bostadshus

NEDRE LÅNGVINKELSGATAN 75

Huset är uppfört av timmergesällen David Jönsson 1852. Arkitekt okänd. Huset är en av få kvarvarande byggnader på Nedre Långvinkelsgatan. Märk att bottenvåningen ligger under nuvarande marknivå.

24

25

Bostadshus

NEDRE LÅNGVINKELSGATAN 72
KUNG KRISTOFFERS GATA 27

De båda fyrvåningshusen i rött tegel, som vetter åt varsin gata är ritade av Alfred Hellerström. Husen uppfördes 1909-1910. Det mot Nedre Långvinkelsgatan har en enklare utformning. Båda är välbevarade.

Bostadshus

KUNG KRISTOFFERS GATA 25
TORNGATAN

Huset uppfördes i Helsingborgstegel 1930 och är i fem våningar. Arnold Salomon-Sörensen ritade. Förutom en vindsvåning, inredd 1949, har inga förändringar gjorts.

26

Östra skolan

BERGALIDEN 24

Detta är Helsingborgs första folkskolebyggnad, uppförd 1866. Idag finns här stadens skolmuseum som är väl värt ett besök.

27

28

Slottsvångsskolan

BERGALIDEN 24

Skolan byggdes 1892 efter ritningar av stadsarkitekten Alfred Hellerström. Den första rundradiostationen i Helsingborg låg här på 1920-talet.

Sankt Petri kyrka

MAGNUS ERIKSSONS GATA
OMEDELBART SÖDER OM SLOTTSVÅNGSSKOLAN

Sandstenskyrkan i romansk stil uppfördes här vid 1100-talets mitt. En träkyrka har troligen funnits på platsen tidigare. Kyrkan raserades efter reformationen 1536.

29

30

Barnsjukhus

BERGALIDEN 20

Mauritz Frohm ritade huset som var inflyttningsklart 1888–1889. Då det Banckska barnsjukhuset invigdes 1944 upphörde verksamheten. Här finns idag stadens Medicinhistoriska museum. Titta gärna in.

31

Högre allmänt läroverk för gossar

BERGALIDEN 11

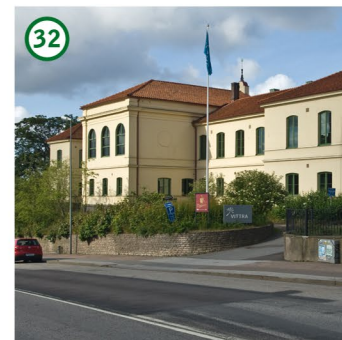
Stadsarkitekten Alfred Hellerström ritade skolbyggnaden, som stod klar 1898. Efter att även flickorna släppts in 1964 ändrades namnet till Nicolaiskolan. Idag är skolverksamheten flyttad.

Läroverk

BERGALIDEN 9

Ett hus i nyklassicism, ritat av en av 1800-talets främste svenska arkitekter, Helgo Zettervall. Idag finns här en friskola.

32

33

Sankt Olofs kyrka

SÖDRA DELEN AV PLATÅSTADEN
VID DEN GAMLA LÄROVERKSBYGGNADEN FRÅN 1863

Här låg under medeltiden Sankt Olofs kyrka. Även denna kyrka raserades efter reformationen 1536.

Möllebackens våffelbruk

LANDBORGEN, OVANFÖR
F.D. STADSMUSEET

Här planerades i början av 1900-talet ett friluftsmuseum. Hit fördes några intressanta byggnader innan Fredriksdal övertog verksamheten som friluftsmuseum. Ta en fikapaus vid Våffelbruket, startat 1912!

Himmelriket

OMRÅDET OVANFÖR
HIMMELRIKSGRÄNDEN

Här invigdes stadens första riktiga sjukhus 1858. Sjukhuset, med plats för 25 patienter, var i bruk till 1879 då det nya lasarettet vid Bergaliden stod klart. Byggnaden revs i slutet av 1940-talet.

Dominikanerkonventet, modell

INOM F.D. NICOLAISKOLANS OMRÅDE
Konventet grundades omkring 1269 och raserades efter reformationen 1536. Byggnaderna var uppförda av tegel sannolikt tillverkat på platsen. Möjligtvis tillverkades teglet till Kärnan och Mariakyrkan också här.

Rosenträdgården

I parken kan man vila benen och hänföras av utsikten. Trädgården anlades i slutet av 1930-talet. Tidigare låg här en apotekarträdgård, tillhörande dåvarande apoteket Kärnan på Södra Storgatan.

Pestkyrkogård, minnessten

SLOTTSHAGENS NORDÖSTRA DEL
År 1711 drabbades den av krig hårt prövade staden av ännu en olycka – pesten. Trots att myndigheterna gjorde vad de kunde för att stoppa farsoten dog 133 personer. Minnestenen invigdes 1994.

1903 års utställning

DET FORNA BORGOMRÅDET,
SLOTTSHAGEN
Industri- och slöjduitställningen 1903 var en riksangelägenhet. Den var den första av århundradets stora utställningar i staden. Sista resterna av utställningsbyggnaderna försvann på 1980-talet.

40
41
42

Helsingborgs slott, modeller

LANDBORGEN

Tre bronsmodeller är under utarbetande, vilka ska visa Helsingborgs slott och dess befästningar under 1150-, 1330- och 1660-talen. Under den senare medeltiden var fästningen Danmarks starkaste.

Hallbergs trappor

Här gick en gång den äldsta körvägen från slottet och plåtastaden till stadens hamn, men då fanns naturligtvis inga trappor. Namnet kommer från konsul Hallberg (1799–1851) som ägde en gård här.

43

44

Billeplatsen

Namnet, belagt redan på 1700-talet, kommer från danska riksrådet Anders Steensen Bille (1580–1633), som ägde en gård på platsen.

45

Husen vid Billeplatsen

Här finns flera äldre byggnader. Korsvirkeshusen är från omkring 1797. Husen längs Södra Storgatan är från 1827. Hörnhuset från 1885 ritades av stadsarkitekten Mauritz Frohm.

Axelorget

Torget finns inte idag. Det låg omedelbart norr om nuvarande Billeplatsen och var ett handelstorg, beviljat av Fredrik III i slutet av dansktiden. Namnet kommer från att varor fördes med vagnar som hade hjulaxlar.

46

47

Billehuset

SÖDRA STORGATAN OMEDELBART ÖSTER OM MARIAKYRKAN

Här låg Billegården eller Billes hus, uppfört av danska riksrådet Johan Oxe i slutet av 1400-talet. Byggnaden fick sitt namn efter riksrådet Anders Steensen Bille. Den förstördes under Skånska kriget 1679.

Apotek

SÖDRA STORGATAN 7

Apotek Kärnan låg här från 1823 till 1974 då det flyttades till lasarettet och inredningen till Fredriksdal. Gathuset byggdes 1813 och det mot Billeplatzen 1882, då laboratoriet krävde ökat utrymme.

Sankta Maria kyrka

Kyrkan är en av Helsingborgs dominanta byggnader. Uppförandet i gotisk stil påbörjades omkring 1310. Byggnadsarbetet avslutades cirka 100 år senare. Efter reformationen 1536 blev kyrkan stadens enda.

Norra Kyrkogatan

Här gick en del av den medeltida leden till hamnbryggan (vid dagens Lilla Strandgatan) från slottet och platåstaden. Gatan var även handelsplats, vilket ett av de äldre namnen avslöjar – Torggatan.

Hotell Mollberg

STORTORGET 18

Det kända hotellet byggdes i två etapper, med ritningar 1884 (Mauritz Frohm) och 1902 (Alfred Hellerström). Sjömannen Peter Mollberg bedrev redan i början av 1800-talet gästgiveri och hotell här.

Konsul Oscar Trapp

OSCAR TRAPP, född 1847, var handelsman och politiker på både lokal- och riksplanet. Trapp var även en handlingskraftig kulturpersonlighet, engagerad i såväl forntid som samtid. Han använde kung Oscar II som påtryckare för Kärnans restaurering och Terrasstrappornas byggande. Officiellt heter anläggningen Konung Oscar II:s Terrass, men folkhumorn döpte den till "Oscars Trapp".

Till Trapps många kulturinsatser bör särskilt nämnas att han räddade Tornerhjemska huset (Fågelsångsgatan 22) från rivning, att han låg bakom utseendet på stadens vapen och att han var en av initiativtagarna till Helsingborgs museum. År 1898 köpte han egendomen Fredriksdal, vilken efter hans död 1916 donerades av hans maka Gisela till Helsingborg stad. Där anlades Fredriksdal – museer och trädgårdar. Anläggningen kom att bli ett av Sveriges största friluftsmuseer.

På riksplanet gjorde Oscar Trapp sig känd för att bringa ordning i den svenska flaggans färger, vilka kunde variera mellan olika tillverkare. I riksdagen motionerade han om flaggans enhetlighet beträffande färgerna. Trapps utgångspunkt var en flagga från 1658, vilken förvaras som krigsbyte i Amsterdam. Hans synpunkter togs till vara och infördes i 1906 års flagglag. Färgerna bestämdes till ljus mellanblå på sidofälten. Korset skulle vara guldgult. I nuvarande flagglag från 1982 har färgerna behållits.

Gillet Gamla Helsingborg
gilletgamlahbg.se

HELINGSBORG
helsingborg.se